

Előkészítő Anyag - 150225

Az oktatás megújítása koncepciójának állása

Miért van szükség a tanterv megújítására?

A tanterv megújítására az Építészmérnöki Kar komplex, szervezeti, oktatási, gazdasági megújításának keretében kerül sor. A jelenleg érvényes, 2006-ban bevezetett tanrend az azóta lezajlott és most is folyamatban lévő változások hatására már nem elégíti ki a valós igényeket. Az elmúlt években a Karon lefolytatott külső és belső önértékelések, konzultációk során felszínre kerültek a jelenlegi tanterv erősségei és gyengéi. A fenntartó felsőoktatással kapcsolatos koncepciói, valamint a romló gazdasági helyzet is cselekvésre készíti Karunkat.

A most bemutatásra kerülő koncepciót számos dokumentum és vita előzte meg, melyek listája fontossági sorrend és a teljesség igénye nélkül:

- A Palkovics-féle felsőoktatási stratégia
- Az OB 2012 évi helyzetértékelése
- A legfrissebb MAB jelentés a Karunkról
- Az előző kari vezetés alatt lefolytatott tanszéki értekezletek sora, ebben a "zsámbéki találkozó" összefoglalója.
- A Benkő M. vezette tanterv előkészítő bizottság munkája
- Balázs M., Perényi T., Benkő M. és mások személyes javaslatai
- A Hallgatói Képviselőlet által készített felmérések, vélemény-kutatások
- A kari Küldetésnyilatkozat és annak aktualizálásáról folytatott vita
- Az egyetemi Kontrolling-jelentés adatai és a 2014-es Kari önértékelés

Melyek a tanterv megújításának legfontosabb sarokkövei?

Képzésünk *komplexitása*, a művészi-mérnöki oldal egyensúlya Karunk vitathatatlanul legfontosabb, mindenki által elismert erőssége, megkülönböztető értékünk általában az építész-képző helyekkel, a régió többi intézményével szemben. A komplexitás fennmaradásának legfontosabb feltétele a Kar oktatási és szervezeti sokoldalúságának, sokszínűségének fenntartása, védelme. A sokoldalúság fenntartásához, a képzésben való megjelenítéséhez tartozó "kritikus tömeg" és a kellően hosszú képzési idő azonban gazdaságossági kérdéseket is felvet, melyre a tanterv koncepciónak reagálnia kell.

A jelenlegi tanterv bevezetésekor, 2006-ban nem látszott még előre a mostani építőipari válság, mellyel kapcsolatban biztosra vehető tartós dekonjunktuurára, vagy inkább egy más összetételű szakmai környezetre kell berendezkedni. Egyfelől a legkiválóbb diplomásaink is elhelyezkedési gondokkal küzdenek, a klasszikus értelemben vett építész tervezők iránti "kereslet" szégyenletesen alacsony szinte esett vissza, másrészt felismerhető igény van egy-egy részterületen magasan képzett szakemberekre, a szakma szinte minden területén. Ebben a helyzetben sokan felvetik, hogy az amúgy is romló demográfiai helyzetre, és a vidéki képzőhelyek kormányzati preferálására nem lenne-e adekvát válasz a hallgatói létszám drasztikus csökkentése, a képzés során történő, minden eddiginél erősebb szűréssel a kiadott diplomák számának drasztikus csökkentése, és ezzel a minőség emelése. Ebben az esetben a mostani, hallgatószor-kredit alapú elszámolás miatt a finanszírozás, és így az oktatói létszám erős csökkenésével kellene számolni, aminek éppen az előző bekezdésben

leírt sokoldalúság és komplexitás látná kárát. (Hozzá kell még tenni, hogy a felsőoktatási koncepció a beiratkozottak és végzettek arányával kívánja mérni egy képzőhely eredményességét, és ehhez kíván állami támogatást viszonyítani). Ezzel kapcsolatban határozottan állítjuk, hogy a régió építészeti-építőipari környezete igenis fel tud venni és munkával ellátni a jelenlegi létszámnak közel megfelelő számú fiatal. Ennek azonban az a feltétele (és a fiatalok elemi érdeke), hogy ne 200 fölötti "uniformizált" építészt és diplomát bocsássunk ki (akik a végzés pillanatától egymás konkurenciái), hanem a szakma sokoldalúságát a mostaninál jobban tükröző, akár szélsőségesen különböző képességű és képzettségű (de általános építészeti műveltséggel is rendelkező) diplomásokat.

A jelenlegi képzésünk lényegében nem vesz tudomást arról, hogy a hozzánk jelentkező fiatalok nagyon eltérő előképzettséggel, képességekkel, ambíciókkal érkeznek. A tantervünk valójában nem kredit-rendszerű (a kifejezésnek abban az értelmében, ami más intézményekben a tanmenet bizonyos fokú szabadságát is tartalmazza), erősen kötött, mondhatni "uniformizált". Ma a szakirány ellenére minimális különbség van a képzésünkben, a szakirányon belül pedig szinte semennyi. Nincs lehetőség a hallgató terhelhetőségétől, motiváltságától függő érdemi differenciálásra, a többlet teljesítmények valódi elismerésére, elmélyülésre. A követelményeink alapvetően lefelé nivellálnak, és a gyengébbekkel, kevésbé motiváltakal való kötelező foglalkozás jelentős erőforrásokat vesz el a tehetségesebbektől, sok fölösleges oktatói terhelést okoz. A tanterv átalakítása során meg kell teremteni a korrekt, előre kiszámítható feltételeket a sorozatosan érdemtelen hallgatók időbeni kiszűrésére, a gyengébb képességű, de motivált hallgatók felzárkóztatására, és a tényleges képességek gyors felismerésére, inspirálására, akár erőteljesen divergáló képzés keretében a valódi tehetséggondozásra.

Az építész szakma az utóbbi két évtizedben jelentős változáson ment keresztül. Az alkotásokban egyszerre vannak jelen a sztárépítésznek, kiemelt építkezéseknek a nemzetközi folyóiratok címlapjára kerülő, a korunk technikai vívmányait leginkább kiaknázni képes projektjei, és a legszegényebb néprétegek gondjait felvállaló szolidáris építészet alig észrevehető, de annál fontosabb alkotásai. A paletta az eszközhasználatban is rendkívül széles, amíg a néhány évvel ezelőtt alkalmazott megoldások ma már néha szinte tiltottnak minősülnek, addig egyre több terület speciális képzettséget, jogosultságot kíván, és a korábban "karmester" szerepet betöltő generáltervező építész jobb esetben egy minden eddiginél nagyobb csapatot fog össze, rosszabb esetben egyre kiszolgáltatottabbá válik. A szakma egyszerre alul- és túlszabályozott, és az építész szakmai hitvallásából eredő döntések egyre gyakrabban a rendeletileg szabályzott, túlpreferált rész-szemponatok áldozatául esnek. Ebben a helyzetben nem lehet elvárás a nálunk végzőkkel szemben, hogy mindenhez mindenki pontosan ugyanúgy értsen. Karunk nem vállalhat felelősséget azzal kapcsolatban, hogy aki diplomát kap, az probléma nélkül képes beilleszkedni a szakma bármely területén. Kötelességünk azonban biztosítani azt, hogy az évente kibocsátott diplomásaink *együttessen* igenis képesek legyenek lefedni az *összes*, szakmánk gyakorlásához szükséges területet! Nem mondhatunk le a diplománk jogi egységességéről, de le kell mondanunk annak teljes tartalmi egyezőségéről.

A Kormány 2015 januári határozatával egyértelművé tette, hogy kiemelt prioritásként kezeli az épített környezet minőségét, az iránta való elkötelezettséget, annak minden generáció felé való kommunikációját. A tantervünket úgy kell átalakítani, hogy azok a pozitív értékek, amelyek a kormányhatározatban fontosnak vannak megjelölve,

hangsúlyosan és bizonyíthatóan legyenek átadva a nálunk végzetek számára. Ennek biztosítéka nem lehet más, mint oktatóink, tanszékeink magas szintű felkészültsége, amelynek a saját alkotó tevékenységük kell legyen a legfőbb hitelesítője. Azt a komplexitást kell tükrözze, amelyet legfőbb erősségünknek jelöltünk meg. Ennek érdekében minden módon fokozni kell a tanszékeink közötti együttműködést, az egymás tevékenységének meg- és elismerését, a "képzők képzését", a pozitív értékrend közös kialakítását és képviselését, az "integráló" tantárgyaknak a képzésünkben való súlyát.

A képzéseinkkel kapcsolatban megoszlanak a nézetek Karunkon. Igen erős az a vélemény, amely az osztatlan képzést a jelenlegi létszámokkal fenn kívánja tartani. A fentebb kifejtett sokoldalúság és professzionalizmus fenntartásához ugyanis szükség van egy stabil anyagi bázisra, és a megfelelően hosszú képzési időre. Jelenlegi tudásunk szerint mindkettőhöz kellő garanciát ad az osztatlan képzés 180 körüli létszáma, és 10 féléves képzési ideje. A megfelelően hosszú idő ésszerűen felhasználva lehetőséget ad arra, hogy a különböző érési időben lévő fiatalok mindegyike megtalálja a képességeinek megfelelő területet, és az erős általános mesterségbeli tudás mellett az erőteljes specializáció is megvalósuljon.

Más vélemények az osztatlan képzés létszámának csökkentését, elitképzéssé való átalakítását tartják megoldásnak, míg az említett specializációt a kétféle képzésben látják elérhetőnek. Ez többek által is vitatott, bizonyos szempontból helytelennek tartott irány. Először is a BSC képzés gyengébb normatívával való finanszírozása nem teszi lehetővé gazdaságosan komolyabb specializáció létrejöttét. A specializálódás tehát az MSC-re maradna. Azonban a BSC-ről az MSC-re átvethető létszámkeret is államilag erősen korlátozott. A jobban finanszírozott MSC esetében lehetséges lenne egy erős specializáció, de a (az osztatlanhoz képest a jövőben is biztosan) kisebb létszámok miatt nem képes a szakma teljes spektrumának lefedésére, vagy túlságosan elaprózódna. Másrészt a döntés alkalmas pillanata (jelenleg a 8. félév vége) nem "betonozható be" egy konkrét időpontra, az eltérő képességek és érési időpontok miatt felelőtlenség lenne, ha a már fiatalon céltudatos és motivált hallgatókat 7 féléven át korlátoznánk a kibontakozásban. Harmadrészt ebben a felállásban erősen megkérdőjelezhető lenne a kis létszámú osztatlan "elitképzésre" való bejutás kiválasztási folyamata. Az építész "későn érő típus", nem biztos, hogy a gimnáziumi évek zárásának pillanatában (figyelembe véve a mai felvételi rendszernek a fiatalokkal szemben "érzékeny" jellegét is) tökéletesen igazságosan eldönthető lenne erre a várhatóan nagy presztízsű képzésre bejutók személye.

Alapvető érdeknek látszik ugyanakkor a kétféle képzés megtartása is. A BSC képzés mind a nemzetközi porondon, a külföldi költségterítéses hallgatók bevonása érdekében, mind a magyar hallgatók számára egyfajta ugródeszkeként is fontos. A BSC képzés fokozatos áttérése angol nyelvre, és lehetséges együttkezelése a nemzetközi képzéssel olyan pluszt adhatna a magyar hallgatóknak is, amelyből a külföldi hallgatók is profitálnának, amellet lényegesen javítana az alulfinanszírozott BSC képzés mérlegén. A jó erős általános képzés után nemcsak a külföldi MSC-k nyílnának meg (elsősorban az államilag támogatott képzésre be nem jutott, költségterítéses hallgatók előtt), hanem az újragondolt MSC-ink is.

Az MSC képzéseink jelenleg ellentmondani látszanak a fenntartó szándékainak. Az eltérő képzéseknek elvileg markánsan eltérő kimeneti képzettséget, jogosultságot kellene eredményezniük. Más karok, intézmények és nemzetközi példák alapján az

MSC nem ritkán olyan határterületeket céloz meg (pl. sustainable architecture, climadesign, stb.), ahol a legmagasabb finanszírozási normák valóban egy különleges képzettséghez vezetnek. Ilyenek a több kar vagy intézmény által közösen mentorált, kétnyelvű, két diplomát adó, akár nemzetközi együttműködésben megvalósuló képzések, melyek valóban vonzóak lehetnének a vidéki képzőhelyek BSC-végzősei számára, de akár szerte Európában is. Ennek feltétele az MSC képzéseink tematikájának újragondolása, akár újra-akkreditálása, képzési idejének 4 félévre növelése, amely a BSC képzés idejének 7 félévre csökkentésével is járna. Mivel a vonatkozó törvény szerint 240 kreditpont alatti képzések végén csak szakdolgozat írható elő, a BSC képzés építészeti jellegének megóvása érdekében ez 7 félév (benne egy diplomatervet is jelentő félév) + egy félév komoly szakmai gyakorlattal lenne lehetséges.

Végül, de nem utolsó sorban a megújítás nem titkolt célja az oktatási terhek csökkentése, időt nyerni a Karunk fennmaradása szempontjából elsőszámú létkérdéssé növekedett "tudományos deficit" ledolgozásához. Ennek "fedezete" elsősorban az oktatásunk racionalizálásában található, ami a motiválatlan hallgatókra fordított idő és energia csökkentésével, az elégtelen képességűek más képzésre történő korrekt és időbeni átirányításával (ezt szolgáló mérföldkövek beállításával), a "kötelező törzsanyag" zsúfoltsága helyett sokkal erőteljesebb "kötvál" rendszerrel, nagyszámú (és bennünket részben helyettesítő) jegyzettel, tankönyvvel érhető el.

Mik lehetnek a tantervek megújításának eszközei?

- Rugalmasabb tanterv
 - magasabb kreditértékek, elaprózottság helyett tömbösítés
 - erős specializáció, egy-egy részterület, kombináció irányába
 - többsebességes haladás, a tárgyak többsége kétféle intenzitással fölvehető
 - képességektől, motivációtól függő egyéni tanmenet, valódi kreditrendszer
 - a tantárgy felvételének időpontja bizonyos határon belül a hallgatótól függ
 - minden tanszéken lehetne diplomázni, komplexezni, hangsúlyeltolódással
 - bebetonozott tanterv helyett kismértékű verseny a tanszékek között
- Mérföldkövek, a minőség szerepe
 - profik képzése sok amatőr helyett, gyengék átirányítása más képzésbe
 - min-max kreditek beállítása időszakokra és tárgycsoportonként,
 - min-max köv. az alapozó-szaktantárgy-integráló-specializáló csoportokra
 - erős szankciók a mérföldkövek nem teljesítése esetén, (átsorolás költség-térítésre, helyette motivált hallgató támogatása, átbocsátás BSC-re)
 - csak olyan kaphasson diplomát, aki legalább 1 specializációnak megfelelő
 - a hallgató felelősségének növelése, maga építse fel az egzisztenciáját
- Integráló tárgyak jelentősége
 - felzárkózás a világszínvonalhoz, új témák, új összefüggések
 - új tantárgyak is, nem csak a komplex, nem követelmény a teljeskörűség
 - egy tanszék sem 50%-nál nagyobb súlyú benne, de bármelyik lehet vezető
 - együttműködési kényszer a tanszékek között, egymásra utaltság
 - min. két szempont összeegyeztetése, életszerű, felkészít a komplexre
 - bármilyen kombináció megajánlható, kapcsolat a tanszéki kutatásokhoz
 - projektekben való kreatív részvétel, kooperációs kényszer

Összeállította: Dobszay Gergely odh.